

II.4. Symetrické operátory a Cayleyova transformace.

Nechť S je symetrický operátor na H , tj. Označme symbolem C_S operátor

$$C_S = (S - iI)(S + iI)^{-1}.$$

Pak C_S je operátor na H , který se nazývá **Cayleova transformace operátoru S** .

Věta 18 (vlastnosti C_S). *Nechť S je symetrický a $U = C_S$ je jeho Cayleyova transformace. Pak*

- U je lineární izometrie $D(U) = R(S + iI)$ na $R(U) = R(S - iI)$.
- $I - U = 2i(S + iI)^{-1}$; speciálně, operátor $I - U$ je prostý a $R(I - U) = D(S)$.
- $S = i(I + U)(I - U)^{-1}$.
- U je uzavřený $\Leftrightarrow S$ je uzavřený $\Leftrightarrow D(U)$ je uzavřený $\Leftrightarrow R(U)$ je uzavřený.

Lemma 19 (o izometrickém operátoru). *Nechť U je libovolný operátor na H , který je izometrií $D(U)$ na $R(U)$. Pak*

- $\langle Ux, Uy \rangle = \langle x, y \rangle$ pro všechna $x, y \in D(U)$. Speciálně: U je unitární, právě když je $D(U) = R(U) = H$.
- Je-li $R(I - U)$ hustý v H , je $I - U$ prostý.

Věta 20 (charakterizace obrazu Cayleyovy transformace). *Nechť U je operátor na H , který je izometrií $D(U)$ na $R(U)$. Předpokládejme, že $I - U$ je prostý a $R(I - U)$ je hustý. Pak operátor $S = i(I + U)(I - U)^{-1}$ je symetrický a platí $C_S = U$.*

Poznámky

- Ve Větě 20 lze vynechat předpoklad, že $I - U$ je prostý, protože plyne z ostatních předpokladů (díky Lemmatu 19(b)).
- Věty 18 a 20 lze formulovat i pro operátory, které nejsou hustě definované. Pokud za symetrický operátor prohlásíme operátor S , který splňuje $\langle Sx, y \rangle = \langle x, Sy \rangle$ pro všechna $x, y \in D(S)$, pak Věta 18 platí beze změny a Věta 20 platí, i pokud vynecháme předpoklad hustoty $R(I - U)$.

Věta 21 (Cayleova transformace pro samoadjungované operátory).

- Nechť S je symetrický operátor na H . Pak S je samoadjungovaný, právě když C_S je unitární operátor.
- Nechť U je unitární operátor na H , pro který je $I - U$ prostý. Pak operátor $S = i(I + U)(I - U)^{-1}$ je samoadjungovaný a platí $C_S = U$.

Poznámky.

- Nechť S a T jsou symetrické operátory na H . Pak $S \subset T$, právě když $C_S \subset C_T$.
- Nechť S je uzavřený symetrický operátor na H . Pak kodimenze podprostorů $D(C_S)$ a $R(C_S)$ nazýváme **indexy defektu** operátoru T . Pak platí:
  - T je samoadjungovaný, právě když oba indexy defektu jsou nulové.
  - T je maximální symetrický operátor, právě když aspoň jeden z indexů defektu je nulový.
  - T má samoadjungované rozšíření, právě když oba indexy defektu jsou stejné.